'DAR ALAN'DA NİHAT GENÇ

AHMET KÜSKÜN

Nihat Genç'in künyesine bakılacak olursa, "maça girmenin" iki yolu var: ya birilerinin eteğine yapışıp, sahte bir yakınlık peydah etmek ya da dört bir yanına b.k sürülen gişenin ezasına katlanmak. Bu satırları yazan kişinin de tanık olduğu görece eşitlikçi fakat yukarıdaki maça sokma pratikleri kadar baskıcı ve acımasız bir başka pratik daha vardı: gişe bekçilerinin kardan yahut yağmurdan ağırlığı iyice artmış bir futbol topuyla çektiği "penaltıların" (olduğu gibi çevirirsek, "ceza vuruşlarının") karşısında çocuk gövdesiyle yıkılmadan ayakta kalabilmek ve dolayısıyla maça girebilmek; bu da ancak son *onbeş dakikada* mümkün olabilen bir şeydi. Ayrıcalıklı ve öncelikli olmayan bütün cumhuriyet yurttaşlarının aileden orduya kadar uzanan bir kurumlar dizgesi içerisinde cebir, baskı ve şiddet ögeleriyle ve değerleriyle dolu bir *Bildung* sürecine "tâbi" tutulmasının arkasında yatan amaç ne olursa olsun, "maça girmek" isteyenler Türkiye'de hep bu amacın dolaysız ve donanımsız nesneleri olarak tarihin yazılmasına katkıda bulundular, ama bu tarihin "gübresi" olarak. Nihat Genç, benim kuşağımın romancısı, benim arkadaşım. Benim kuşağım deyince benim kuşağımın ve benim arkadaşlarımın hep "maça girmek" gibi bir iddiası oldu; oysa oynanan maçın ne taraflarından birisiydik ne de taraftarlarından. Kuralları bile aslında bize yabancıydı. En azından "altıda haftayem, onikide biter"e riayet edilmediği kesindi. "Sıfır-sıfır berabere", "2-1" yahut "hükmen galip veya mağlub" gibi şahsiyetsiz skorlara da alıştığımız söylenemez, futbolun hele doksan dakika oynanması da herhalde sırf insanlık saati keşfetti diyedir. Böyle saçmalık olamazdı. Yabancı bir dünyaya, yabancı olduğu kadar da büyülü olduğu sanılan bir dünyaya girmek için b.k sürülü gişelerden geçmek.

Sonraları bu dünyaya girmenin imkansız olduğunu anlayıp, seyirci olmakla iktifa edecektik-bunu söylemeliyim, aslında bizi aldattılar. Aslında bizleri, "civic" yurttaşları aldattılar: bizi b.k kokuları arasında girdiğimiz maçlara taraf kılmak yerine, taraflara "seyirci" kıldılaronun da ödenmesi kolay olmayan bir bedeli vardı. Haksızlık etmeyelim, zaman zaman maçı kendi kurallarımız dahilinde oynamayı istediğimiz de oldu, o zaman da Federasyon, "hava muhalefeti" nedeniyle maçları iptal etti. Oynamamış gibi olduk. Bu kadar lafa, "toplumbilimsel" bir müşahedeyle katkı denemesi: Türk modernleşmesi, modernliği bu seyirciliğin garib, garip olduğu kadar hüzünlü bir hikayesinden ibarettir.

Nihat Genç bu hüznü keşfettiği andan itibaren, Cebeci'de balkonu Aktaş'a, Ankara Hastanesi'ne ve Kapalı Cezaevi'ne (bu mekanların Nihat Genç romanlarının toplumsal arkaplanını anlamak için vazgeçilmez olduğu kanaatindeyim) bakan bir evde "roman" yazmaya başladı. Roman, sanatlardan bir sanat, hele edebî bir sanat değildi onun için. O nedenle "maça biletle" girenler Nihat'ı dikkate almadılar. Bunlardan bir kısmı, amatör küme maçlarına serbest giriş kartı almanın verdiği iktidarla zaman zaman Nihat'a ve benim kuşağımın kocaman yürekli çocuklarına "destabilizatör" muamelesi çektiler. (Kişisel bir itiraf: Doğrusu, ben de "santra vuruşu" başlamadan önce stada girip, sahaya hakim bir mevkiden maçı izleme imkanı bulmayı istemedim değil. Ama Nihat, emin olun, hiç istemedi.) Nihat'ın mavi kanlıların dünyasına ciddi hamlelerde bulunduğu *Ofli Hoca Sohbetleri* ve *Come on Come on*'lu dahil olmak üzere bütün yazdıkları, edebî olanda doğrulanacak ya da yanlışlanacak bir tavır hele hiç değil, ancak etik olarak anlamlandırılabilecek, temellendirilebilecek metinlerdir. Bunu, yaptıklarının ve yazdıklarının "edebî" olanın kurallarına karşı son derece "vulnerable" ya da "fragile" olmasına da bağlamak hem ayıp hem de haksızlık olur-öyle bile olsa! Lukacs'ın Adorno için belirlediği yerden daha kötü bir yerdedir Nihat-bir "tür" olarak. Bütün imkanlarla donanan ve konforun maksimize edildiği ancak "uçurum"un kenarına kurulan Büyük Otel'in bir üyesi değil yani. *Uçurumun içinde.* Orada bulunan "türden" hangi rasyonalite ölçütlerine uymalarını bekleyebilirseniz, Nihat'tan da onu bekleyebilirsiniz, ne bir eksik ne bir fazla. Nihat'ın itirazı, uçurumda bile olmayı, bu uçurumsal varoluşu fasıla-

sız bir "ceza atışı"na tâbi olarak sürdürmek. *Dar Alanda Tufan** Nihat'ın bir zanaatkâr üslubuyla *Dün Korkusuy*la başlattığı "itiraz"ını sürdürdüğü bir roman, bir deneme-roman. Bu kavramla şunu anlatmak istiyorum: Bağırarak konuşan bir insanın aslında yumuşak sesle de anlaşılabildiğinin farkına varması. Yanlış anlaşılmasın, mırıldanarak ya da kekeleyerek değil. [Sevgili Nihat, işte bak nasıl birbirlerini kayırıyorlar demesinler diye, "romanın" hakkında türsel, yâni görece nesnellik taşıyan bir tartışma açıyorum burada. Doğrusu senin bir üslub ve form olarak "deneme"ye yaklaşmanı da bir zamanlar "başarısız bir mütefekkir" olmana bağlayanlar olacaktır-olsun. Oysa ne iyi bir romancıdan teorisyen olur ne de iyi bir teorisyenden romancı. Bu nedenle Tahsin Yücel ancak derin yapısalcılık bilgisinin hürmetine okunabilir bir "öykücüdür", Kemal Tahir'se namuslu olmanın istisna teşkil ettiği Türkiye'de namuslu oluşuyla öne çıkmıştır; oysa ne iyi bir romancıdır ne de bütüncül bir teorisyen. Bak bu da benim *motto*m: Her romancının arkasında başarısız bir mütefekkir vardır! Sözü şuraya getireceğim, senin denemeye yaklaşmanın "nesnel" bir temeli var: Uçurumdakilerin yâni mutlak olarak hata yapma imkânları sıfırlanmış insanların, *yine de hata yapmama* gibi bir dirençleri vardır ya, işte o, oradan gelir. Deneme yarı ya da sözde-nesnelliğiyle hata yapmama güdüsünün metinsel, edebî bir sonucu olabilir. Bu nedenle mazursun. Ama bundan ötesi, deneme serbestisinin ötesi klasik bir sahiplenmemeye, "ben aslında öyle değilim"e dönüşebilir. Bunca yılın eleştirmeyeni olarak ben Oğuz Atay'da da benzer bir damar keşfetmiş ve bunu maça girmesi imkânsız olanların "formel" bir niteliği olarak belirlemişimdir. Ama daha özenli bir bakışla senin bu üslubsal tercihinin yanlış insanların, yanlış düşüncelerin kurbanı, sevgili Sevgi Soysal'la daha büyük bir ortaklık taşıdığını düşünüyorum, ne dersin? Soysal'ın kitaplarının arkasındaki fotoğraflardaki gülümseyen yüzünü maskeleyen o büyük hüznün, mezkur uçurumdan bir remz olmadığını kim iddia edebilir?]

"Uçurum varoluşu"nun esas gövdeyi oluşturduğu bir zeminde romancı Nihat Genç, bu gövdeye eklemeler yapmayı sürdürüyor denilebilir. Dolayısıyla Nihat aslında bir "roman" yazdı ama bu romanı "tef-

* Nihat Genç, *Dar Alanda Tufan*, İstanbul: Mitos, 1993.

rika" etti sayılır (mı). Son kitabında da bir ekleme atağı görmek mümkün. Romanlarının "tematik benzerliği" aslında bu gövdeyi kenara bırakmamakta gösterdiği ısrar yüzünden. Belirtmem gerekiyor, Nihat'ın bu konuda gösterdiği ısrar etik tutumundan kaynaklanıyor. Bu etik tutumun edebî olarak mutlaklaştırılmasınınsa Nihat'a ve bundan sonra yazacaklarına zarar verdiğini düşünüyorum. Romanlarının denemesel yanının kendisine artık, bu gövdeye karşı bir bağımsızlık ve uzaklık kazandırmasını bekliyorum.

Öte yandan bu tematik benzerlik Nihat Genç romanlarının diyalektiğini oluşturuyor: Hem bir iç gerilim kazandırıyor hem de o gerilimi kaldırmanın *(Aufhebung)* mümkün olmadığına işaret ediyor. Sevgili Nihat, ben bu *uçurum varoluşu* kavramıyla seni bir iki roman daha idare ederim, ama belki "roman" seni idare etmez, istese de edemez. Romanlarının dayandığı gövdede barınan gerilimi aşman, "edebî" olarak mümkün. Benim inancım, kuşağımızdan bir çok arkadaşın inancı da senin bu atılımı Türkiye'ye hediye edebileceğin şeklindedir, buna inan. Ama bunun için bir şeylerin *artık* değişmesi gerekiyor, ne dersin? Çünkü roman, nasıl diyeyim, ancak o ***Büyük Otel***'in içinde olunarak ve o Otel'in içi anlatılarak varolabilen bir "form", yâni sen istemesen de maçlar orada 45+45= 90 dakika oynanıyor. Dolayısıyla "roman yazmak" modern bir şey olarak, Şeytan'la yapılan o büyük sözleşmelerden birisi. Tanrı'yı gücendirip gücendirmediğini bilmiyorum, ama bari *bir melek olarak Şeytan*'ı gücendirme. Dahî Türk, Orhan Pamuk bir keresinde "roman gibi roman yazmak"tan sözetmişti. İşte, bir nevi onu kastediyor sayılırım. Hem Hakan** bir zamanlar sabahtan akşama kadar "blowing in the wind" diye diye inleyenlerin, sahiden "rüzgarda kaybolup gittiklerinden" bahsetmemiş miydi? Bunu da kastediyor sayılırım. Kişisel olarak sanatların ve bu arada edebiyatın, dolayısıyla da romanın hâlâ "irkiltmek" gibi bir işlevi, bir misyonu olduğu inancını muhafaza ediyorum. Bu itibarla, *a priori* seni bir irkiltici olarak tekrar selamlıyorum, *Heil* Nihat! Fakat, uçurumda olmanın, başka nedenlerin yanısıra hep bir irkiltme gramerine sahip olmamak nedeniyle ikinci bir tabiat haline geldiğine de inanıyorum.

** Hakan Albayrak, kayıdlara geçmeyen bir konuşmasından (tarihini de hatırlamıyorum) alıntıladım.

Uçurumda *bile* gramer temrinlerinin zorunlu olduğunu da. Senin romanların, sevgili kardeşim, aslında *de facto* bu gramerin yürürlüğe konulabileceğine tanıklık etmektedir. Ama bu gramerle giderek irkiltecek bir dünya ve irkilecek bir insan kalmadığını da görmüyor değilim. Bir de yıllar sonra da olsa, maça bilet alıp giden bazılarının aslında bilet fiyatıyla Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağışta bulunduklarını da keşfettim, belki biliyorsundur ama yine de sana söylemek isterim.

Bilgi ve Hikmet

Üç Aylık Kültür ve Araştırma Dergisi

İSLÂM
VE
MODERN/ULUS DEVLET

Ali Bulaç/Modern Devletin Totaliter ve Ulus Niteliği

Abdurrahman Arslan/Peygamber Ümmetinden Ulus'un Devletine

Ömer Çelik/Devletin Modern Doğası: İyi Siyasetten Etkin Siyasete

Ergün Yıldırım/Modern Ulus Devlet

Süleyman Karagülle/Hilâfet

Eyüp Köktaş/İslâm, Modern Devlet ve Protestan Ahlâk

Şükrü Karatepe/Batı Demokrasilerinde Parlamento Krizi

Kadir Canatan/Avrupa'da Aşırı Sağcılık; Irkçılık ve Şiddet Hareketleri

Tanıl Bora/Türk Milli Kimliği, Türk Milliyetçiliği ve Balkan Sorunu

Süleyman Akdemir/İnsandan Devlete: Devletin Teorik Temelleri -I-

Vecdi Akyüz/İslâm Siyasî Düşünce Tarihi Nasıl Yazılmalı?

Martin van Bruinessen/Çağdaş Endonezya'da Devlet-İslâm İlişkileri

Rasim Özdenören/Müslüman Ahlâk Versus Liberalizm

Davut Dursun/Mısır'ın Efsanevî Lideri Cemal Abdunnasır

Ömer Dinçer/Ekonomide Yeni Boyutlar ve Toplum Yapısı

Sami Şener/Bir İşletme Olarak Vakıflar

Akif Köten/Ashâb-ı Suffa: Hadis Fıkıh ve Tasavvufa Etkileri

Kemal Karpat/Türköne'nin C. Efgânî Değerlendirmesi

YAZ-1993/3, 40.000 TL. (KDV Dahil)